

Cytowanie

CHICAGO: M.Z. Dankowski, *Miejsce kapitana generalnego w systemie ustrojowym Hiszpanii dawniej i obecnie*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 4, s. 217–227, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.04.16>

APA: Dankowski, M.Z. (2023), *Miejsce kapitana generalnego w systemie ustrojowym Hiszpanii dawniej i obecnie*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 4, s. 217–227, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.04.16>

Michał Z. Dankowski

ORCID ID: 0000-0003-1729-7595

Kolegium Jagiellońskie – Toruńska Szkoła Wyższa

E-mail: m.dankowski@vp.pl

**Miejsce kapitana generalnego w systemie
ustrojowym Hiszpanii dawniej i obecnie**

Słowa kluczowe: kapitan generalny, *Capitán General*, Hiszpania, król Hiszpanii, absolutyzm, *Nueva Planta*, Filip V

Keywords: Captain General, *Capitán General*, Spain, King of Spain, absolutism, *Nueva Planta*, Philip V

Streszczenie

Artykuł odpowiada na pytanie skąd wzięła się ranga kapitana generalnego w tytulaturze króla Hiszpanii. Sięgając do czasów prekonstytucyjnych, określono rolę kapitana generalnego w systemie ustrojowym Hiszpanii. Pierwotnie występował jako naczelny dowódca wojskowy, z czasem zyskując kompetencje z zakresu polityki, sądownictwa i skarbowości. O istocie funkcji urzędu świadczy fakt utworzenia osobnych terytorialnych jednostek administracyjnych – kapitanii generalnych. Apogeum znaczenia kapitanów generalnych w Hiszpanii przypada na XVIII w., kiedy wraz z przybyciem Filipa V Andegaweńskiego na Półwysep Iberyjski, zaczęto wdrażać w Hiszpanii ustrój absolutyzmu burbońskiego na mocy reform *Nueva Planta*. W dobie konstytucyjnej urząd zo-

stał ponownie zredukowany wyłącznie do spraw *stricte* wojskowych, tradycyjnie występując jednak w tytułaturze królewskiej.

Abstract

The Role of the Captain General in the Political System of Spain in the Past and Present

This article is an answer to the question where the rank of the Captain General in the title of the king of Spain came from. Reaching back to the pre-constitutional times, the role of the Captain General in the political system of Spain was defined. Originally he acted as the supreme military commander, with time gaining competences in the field of politics, judiciary and treasury. The essence of the post functions is evidenced by the creation of separate territorial administrative entities – captaincy general. The apogee of the Captain-General's importance in Spain took place in the 18th century, when with the arrival of Philip V of Anjou at the Iberian Peninsula, the system of Bourbon absolutism began to be implemented in Spain under the *Nueva Planta* reforms. In the constitutional era, the post was once again reduced to strictly military matters, however traditionally appearing in the royal titlature.

✱

I.

Ranga kapitana generalnego w oficjalnej tytułaturze królewskiej nawiązuje do tradycji administracyjno-wojskowej państwa. Niniejszy artykuł wskazuje w jaki sposób ewolucja urzędu kapitana generalnego wpłynęła na kształtowanie się ustroju państwa oraz znaczenie jakie wywarł dla wytworzenia się silnej tożsamości regionalnej w Hiszpanii.

Zgodnie z obowiązującą od 1978 r. Konstytucją Hiszpanii jednym z atrybutów władzy królewskiej jest najwyższe dowództwo nad siłami zbrojnymi¹. Jest to funkcja honorowa, która tradycyjnie w konstytucjonalizmie państw demokratycznych przynależy głowom państwa. Uprawienie królewskie jest

¹ Art. 62, *Constitución Española* (Boletín Oficial del Estado (dalej: BOE) núm. 311, de 29/12/1978).

precyzowane w Ustawie o karierze wojskowej z 2007 r.² Stanowi ona, że król posiada stopień wojskowy kapitana generalnego armii lądowej, marynarki wojennej oraz sił powietrznych (*capitán general del Ejército de Tierra, de la Armada y del Ejército del Aire*). Jest on definiowany jako najwyższa ranga wojskowa, która przysługuje wyłącznie monarsze, jako najwyższemu dowódcy sił zbrojnych (*mando supremo de las Fuerzas Armadas*)³. Stopień kapitana generalnego powtórzony jest w tym samym akcie normatywnym wśród enumeratywnie wymienionych rang wojskowych w siłach zbrojnych Hiszpanii. Jako, że może go sprawować wyłącznie król, nie ma możliwości, by osoba nie będąca monarchą otrzymała ten stopień. Tym samym, najwyższym stopniem możliwym do dosłużenia dla zawodowego żołnierza, pozostaje generał wojska dla sił lądowych, admirał generalny dla marynarki wojennej lub generał lotnictwa dla sił powietrznych⁴.

Interesująca sytuacja prawna wytworzyła się w czerwcu 2014 r. w momencie abdykacji poprzedniego króla Jana Karola I⁵. Z mocy prawa tytuł kapitana generalnego został nabyty wraz z koroną na podstawie wspomnianej wyżej normy konstytucyjnej przez nowego monarchę, syna ustępującego, Filipa VI. Nową sytuacją w przestrzeni publicznej Hiszpanii, której nie przewidywało prawo konstytucyjne, a która wymagała natychmiastowego rozwiązania, było rozstrzygnięcie statusu prawnego abdykującego króla. W jednym z ostatnich dekretów wydanych przez Jana Karola I uregulowano tytułaturę, godności i zwroty honorowe abdykującego⁶. Na mocy powyższego aktu, w związku z normami występującymi we wspomnianej już Ustawie o karierze wojskowej z 2007 r. oraz Ustawie o ustroju osobowym sił zbrojnych z 1999 r. wydano rozkaz o pozostawieniu dotychczasowemu królowi tytuł kapitana

² *Ley 39/2007, de 19 de noviembre, de la carrera militar* (BOE núm. 278, de 20/11/1978) (dalej: LCM).

³ Art. 2.1, LCM.

⁴ Art. 22.2, LCM. W Polsce odpowiednikami tej rangi są generał i admirał.

⁵ *Ley Orgánica 3/2014, de 18 de junio, por la que se hace efectiva la abdicación de Su Majestad el rey Don Juan Carlos I de Borbón* (BOE núm. 148, de 19/06/2014).

⁶ *Real Decreto 470/2014, de 13 de junio, por el que se modifica el Real Decreto 1368/1987, de 6 de noviembre, sobre régimen de títulos, tratamientos y honores de la Familia Real y de los Regentes* (BOE núm. 149, de 19/06/2014). Szerzej: A. Torres Gutiérrez, *A Propósito de la Abdicación del Rey Juan Carlos I*, „Civitas Europa” 2014, núm. 33, s. 277–283.

generalnego, jednocześnie przenosząc go w stan spoczynku (*Capitán General de Segunda Reserva*)⁷.

Z powyższej analizy obecnie obowiązujących norm ustrojowych jasno wynika, że rola kapitana generalnego we współczesnym systemie prawno-politycznym Hiszpanii jest symboliczna i wyłącznie prestiżowa, ograniczając się do osoby króla. Nie zawsze jednak tak było. Obecne unormowanie jest jedynie szczątkową pozostałością bogatej tradycji, jaką posiada instytucja kapitana generalnego w hiszpańskiej historii ustrojowej.

II.

W dawnym ustroju Hiszpanii istniał urząd kapitana generalnego, który był nie tylko tytularny, ale posiadał szerokie uprawnienia publicznoprawne, wykraczając kompetencjami daleko poza sferę militarną. Inaczej, niż większość urzędów w ustroju administracji hiszpańskiej, kapitan generalny nie wywodził się z doby średniowiecznej, a jego geneza sięgała przełomu XV i XVI w., kiedy pojawiają się pierwsze wzmianki dotyczące jego pozycji, jako najwyższej figury w hierarchii wojskowej Korony Kastylii⁸. Pierwotnie był naczelnikiem wojska na wyznaczonym podległym mu terytorium. Z czasem stał się „kapitanem kapitanów”, czyli naczelnym dowódcą armii w danej kampanii wojennej⁹.

Jednocześnie jego rola ewoluowała i zaczął być także urzędnikiem administracji państwowej stojącym na czele terytorialnej jednostki administracyjnej zwanej później kapitanią generalną (*capitanía general*). Wraz z ostatecz-

⁷ Disposición derogatoria única, LCM; Disposición transitoria séptima, *Ley 17/1999, de 18 de mayo, de régimen personal de las fuerzas armadas* (BOE núm. 119, de 19/05/1999); *Orden 430/07852/14 por la que se dispone el pase a la situación de Segunda Reserva de S.M. Don Juan Carlos de Borbón y Borbón, Capitán General del Ejército de Tierra, de la Armada y del Ejército del Aire* (Boletín Oficial del Ministerio de Defensa, núm. 118, de 19/06/2014).

⁸ Po ostatecznym połączeniu Królestwa Hiszpanii na przełomie XV i XVI w. w jego skład wchodziły Korona Kastylii, Korona Aragonii, które dzieliły się na mniejsze jednostki administracyjne, a także Królestwo Nawarry. Szerzej na temat skomplikowanej sytuacji terytorialno-administracyjnej Hiszpanii nowożytnej zob.: M.Z. Dankowski, *Nueva Planta Filipa V – konstytucja absolutyzmu*, Toruń 2023, s. 15–27.

⁹ C. Jiménez de Sandoval, *Las instituciones de Seguridad de España y sus dominios de Ultramar*, Madrid 1858, s. 85.

nym wyparciem Muzułmanów z Półwyspu Iberyjskiego, na terenie dawnego Emiratu Granady utworzono Królestwo Granady, które włączono do Korony Kastylii i natychmiast ustanowiono w nim kapitanie generalną, której głównym zadaniem była obrona południowo-wschodnich wybrzeży Półwyspu oraz nadzór nad przymusowym wychodźstwem ludności muzułmańskiej do Afryki Północnej¹⁰. Mniej więcej w tym samym czasie powstała Kapitanía Generalna Galisji, regionu przygranicznego i nadmorskiego, gdzie stanowisko gubernatora łączyło się z kapitanem generalnym, jako przewodniczącym miejscowej audiencji, czyli wyższej instancji sądowniczej, która była jednocześnie królewskim organem o szerokich kompetencjach politycznych i administracyjnych na podległym jej terenie. Strategiczne położenie powodowało, że utrzymywanie władzy wojskowej nad regionem było wskazane¹¹. W XVI i XVII w. powstały dalsze kapitanie generalne w kluczowych punktach Korony Kastylii, czyli na jej granicach z Portugalią i Francją oraz południowych wybrzeżach, a także na Wyspach Kanaryjskich. W Koronie Aragonii z kolei funkcje regionalnego naczelnika wojskowego, nazywanego kapitanem generalnym lub gubernatorem generalnym (*Gobernador General*) dzierżyli wicekrólowie poszczególnych królestw wchodzących w jej skład, czyli Katalonii, Walencji i Majorcki. W Królestwie Aragonii ich odpowiednik nie występował.

III.

Hiszpańska wojna sukcesyjna (1701–1714) uwypukliła znaczenie pozycji kapitanów generalnych, głównie w zakresie militarnym, ale także przeobraziła

¹⁰ Szerzej na temat utworzenia Kapitanii Generalnej Granady i jej działalności w pierwszym stuleciu istnienia zob.: A. Jiménez Estrella, *Poder, ejército y gobierno en el siglo XVI. La Capitanía General del Reino de Granada y sus agentes*, Granada 2004.

¹¹ Niepewna pozostaje data powstania zarówno Audiencji jak i Kapitanii Generalnej Galisji. Przyjmuje się, według różnych źródeł, że obie powstały mniej więcej w tym samym czasie, z pewnością po 1480 r., jednak nie później niż w 1494 r. Zależność obu powyższych organów administracji publicznej była istotna, gdyż na czele audiencji stał gubernator, skupiający w swoim ręku jednocześnie władzę kapitana generalnego. Nie dzierżąc tytułu wicekróla, posiadał kompetencje niewiele mu ustępujące. Por. A. Eiras Roel, *Sobre los orígenes de la Real Audiencia de Galicia y sobre su función de gobierno en la época de la monarquía absoluta*, „Anuario de Historia del Derecho Español” 1984, vol. 54, s. 326–336.

tę instytucję w kwestii kompetencji politycznych¹². Już w dekrete ustanawiającym audiencję w Saragossie z 1711 r. kapitan generalny (jeszcze pod nazwą komendanta generalnego), miał przewodniczyć tej instytucji nadzorując pracę lokalnych ministrów, tym samym stając się centralną postacią w strukturze ustrojowo-administracyjnej Aragonii. Otrzymał on władzę z zakresu wojskowego, politycznego, ekonomicznego i administracyjnego¹³. Znaczenie nabyte przez kapitanów generalnych podczas wojny sukcesyjnej zostało zinstytucjonalizowane przez Filipa V instrukcją wydaną w pierwszy dzień 1714 r.¹⁴ Dopełniło to kompleksowej reformy militarnej zapoczątkowanej przez tego monarchę natychmiast po jego przybyciu na Półwysep Iberyjski. Skupienie na sprawach militarnych było zgodne z duchem absolutyzmu, któremu hołdowali Burbonowie. Jednym bowiem z fundamentów tej doktryny politycznej były rozbudowane siły zbrojne, na których opierano strukturę ustroju państwowego¹⁵. Nie wszędzie jednak rola kapitana generalnego była jednakowa.

Szczególnie ważką sytuacją dotyczyła dawnych królestw Korony Aragonii, jako buntujących się przeciw władzy burbońskiej. W efekcie pacyfikacji przez wojska Filipa V pozostały one terytoriami silnie zmilitaryzowanymi. Odtąd na wschodzie państwa każdy kapitan generalny w praktyce zastępował dotychczasowych wicekrólów, stając się najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych i jednocześnie przewodniczącym lokalnej audiencji¹⁶, co faktycznie nadawało mu pierwszoplanową rolę w strukturze administracyjnej każdej z prowincji utworzonych z ziem dawnej Korony Aragonii. Tak ukonstytuowany układ z dwoma konkurencyjnymi ośrodkami władzy lokalnej, tj. kapita-

¹² Szerzej na temat przeobrażeń ustrojowych Hiszpanii początku XVIII w. patrz: M.Z. Dankowski, *op.cit.*, *passim*.

¹³ Real Decreto de 3 de abril de 1711, *Establecimiento de un nuevo gobierno en Aragón y planta interina de su Real Audiencia en Zaragoza* [w:] *Novísima Recopilación de las leyes de España*, Madrid 1805 (dalej: NR), libro V, título 7, ley 2; t. II, s. 401–402. (dalej: RDA).

¹⁴ Real Instrucción de 1 de enero de 1714, *Obligaciones, facultades y sueldos de los Capitanes Generales de Provincia* (dalej: RICG) [w:] J.A. Portugés, *Colección General de las Ordenanzas Militares*, Madrid 1764, t. II, s. 1–10.

¹⁵ Tę zależność historiografia hiszpańska zaczęła dostrzegać dopiero w ostatnich dekadach. Zob.: F. Andújar Castillo, *La Corte y los militares en el siglo XVIII*, Valencia 2001, s. 212. Tam też odesłanie do dalszej literatury zagadnienia.

¹⁶ Zob.: np. dla Aragonii: RDA; dla Katalonii: art. 2, *Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña*, Barcelona 1716.

na-gubernatora generalnego i audiencji, musiał szybko prowadzić do licznych konfliktów na tle prerogatyw. Tym bardziej, że gubernator był przecież przewodniczącym audiencji, czyli organu, z którym nagminnie wchodził w spory kompetencyjne. Pomimo prób wytyczenia granic pomiędzy działalnością obu instytucji za pomocą Królewskiego Porozumienia (*Real Acuerdo*), scysje pomiędzy audiencjami i kapitanami generalnymi były na porządku dziennym¹⁷. Kapitan generalny reprezentował osobę króla w sprawach najwyższej wagi bezpośrednio dotyczących monarchy. Oznaczało to, że wedle własnego uznania, w przypadkach nadzwyczajnych mógł przewodniczyć obradom w każdej instytucji publicznoprawnej (także w jurysdykcjach kościelnych, senioralnych czy municypalnych), a także w każdym zgromadzeniu w podległej mu prowincji (jak synody kościelne, zgromadzenie generalne, zebrania w ratuszach municypalnych, zgromadzenia cechowe itp), co nadawało urzędowi potężną władzę sprawowaną pod pretekstem obrony interesów królewskich¹⁸. Ponadto sprawował nadzór nad wszystkimi urzędnikami na podległym mu obszarze i miał uprawnienie anulowania przyznania łask królewskich osobom niegodnym sprawującym urząd publiczny¹⁹. Należy przy tym wyjaśnić, że wskazane wyżej przypadki nadzwyczajne występowały często, ze względu na specyfikę nieuporządkowanego systemu jurysdykcyjnego, gdzie różne instytucje nagminnie rywalizowały w zakresie kompetencji do prowadzenia poszczególnych spraw. W ten sposób jedynie subiektywna ocena kapitana generalnego determinowała czy dana sprawa wymaga jego interwencji i uczestnictwa w niej jako przewodniczącego, marginalizując tym samym rolę właściwych kierowników danego trybunału.

Ostatecznie po 1717 r. podzielono całą Hiszpanię iberyjską na kapitanie generalne, co dało łącznie 12 kapitanii generalnych, wyłączając z tego podziału Nową Kastylie²⁰. Nie we wszystkich regionach kapitan generalny

¹⁷ Głos kapitana generalnego został ograniczony jedynie do spraw rządowych, czyli w kwestiach nominacji urzędowych oraz w sprawach nagłych. Zdanie kapitana generalnego mogło być brane pod uwagę wyłącznie w czasie jego obecności podczas obrad. Analiza przypadków zob.: E. Escartín Sánchez, *El desacord del Reial Acord (1716–1755)*, „Pedralbes. Revista d’historia moderna” 1984, núm. 4, s. 117–124.

¹⁸ Art. 7–9, RICG, s. 4.

¹⁹ Art. 20, RICG, s. 8.

²⁰ Pomimo kilku prób, począwszy od 1714 r. wprowadzenia jednostki w Nowej Kastylie, pod różnymi nazwami: Gubernii i Kapitanii Generalnej Madrytu (*Gobernación y Capitán*

mógł liczyć na dodatkowe kompetencje w zakresie politycznym i wymiaru sprawiedliwości. Nadrzędność pozycji kapitana generalnego dotyczyła głównie terytoriów strategicznych, a w związku z tym zmilitaryzowanych, tzn. takich, gdzie na czele hierarchii administracyjnej stał wojskowy. Takimi regionami były np. Galisja, Wyspy Kanaryjskie, zaś od drugiej dekady XVIII w. także dawne królestwa Korony Aragonii. Negatywną konsekwencją wyniesienia pozycji kapitanów generalnych w hierarchii administracyjnej w prowincjach na wschodzie państwa były liczne spory kompetencyjne w relacjach z innymi instytucjami regionalnymi. Pomimo tego system ustrojowo-administracyjny wprowadzony reformami *Nueva Planta*, gdzie figura kapitana generalnego, podległego bezpośrednio wyłącznie królowi, w praktyce stawała się samodzielnym gubernatorem danego terytorium, ułatwiała w znakomity sposób sprawowanie władzy i był gwarantem właściwej koordynacji we wdrażaniu decyzji podjętych przez dwór oraz organy administracji centralnej. Sukces na wschodzie państwa spowodował, że dwór królewski zaczął sondować możliwość wprowadzenia urzędów gubernatorów wojskowych w Królestwie Kastylii. Spotkało się to ze zdecydowanym sprzeciwem Rady Kastylii, zazdrośnie broniącej własnej pozycji w stabilizującym się systemie ustrojowo-administracyjnym²¹. Tym samym w Królestwie Kastylii kapitanowie generalni, tam gdzie występowali, pozostali jedynie odpowiedzialni za sprawę *stricte* wojskowe.

IV.

Szerokie kompetencje polityczne kapitanów generalnych były stopniowo ograniczane w drugiej połowie XVIII w. W dobie panowania Karola III sprowadzono ich w końcu do pierwotnej roli, czyli dowódców wojskowych, rozdzielając przy tym funkcje kapitanów generalnych prowincji (*Capitán*

General de Madrid) oraz Gubernatorstwa i Komendantury Madrytu (*Gobierno y Comandancia de Madrid*), udało się skutecznie utworzyć Kapitanie Generalną Nowej Kastylii dopiero pod koniec XVIII w., co doprowadziło do pokrycia kapitaniami generalnymi całej mapy Hiszpanii. Por. F. Andújar Castillo, *Capitanes generales y capitanías generales en el siglo XVIII*, „Revista de Historia Moderna. Anales de la Universidad de Alicante” 2004, núm. 22, s. 32–33.

²¹ E. Giménez López, *Militares en Valencia (1707–1808): los instrumentos del poder borbónico entre la Nueva Planta y la crisis del Antiguo Régimen*, Alicante 1990, s. 37–38.

General de Provincia) od kapitanów generalnych wojska (*Capitán General del Ejército*)²². W tym samym czasie przyznano kapitanom generalnym prowincji zadania policyjne, mające na celu ochronę spokoju publicznego²³. Paradoksalnie, choć kapitanowie generalni byli urzędnikami królewskimi, to ich obecność przyczyniła się do rozwoju tożsamości regionalnej w administrowanych przez nich prowincjach. Narzucenie peryferyjnym regionom wszechpotężnego urzędnika, przeważnie pochodzenia kastylijskiego, uświadomiło miejscowym społecznościom ich poczucie odmienności i lokalnej jedności, stając się fundamentem dla wykształcenia i instytucjonalizacji późniejszych ruchów regionalnych.

Wraz z inwazją napoleońską na Półwysep Iberyjski i ostatecznym końcem *Ancien Régime* w latach 30. XIX w., skończyła się polityczna kariera kapitanów generalnych, których rola została zredukowana wyłącznie do spraw wojskowych. Państwo podzielono administracyjnie na prowincje, na których czele stanęli cywilni gubernatorzy, wypierając ostatecznie z publicznej hierarchii ustrojowo-administracyjnej kapitanów generalnych. Spektakularna porażka Hiszpanii w wojnie ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki pod koniec XIX w. i utrata pozostałych kolonii zaatlantyckich doprowadziła do reformy i nowego podziału w administracji wojskowej przekształcając ostatecznie kapitanie generalne w regiony wojskowe (*regiones militares*) w 1907 r. Na ich czele stał przeważnie generał broni (*teniente general*) z tytułem nawiązującym do tradycji – kapitana generalnego regionu wojskowego (lub strefy wojskowej).

W dobie dyktatury generała Franco powstała jeszcze jedna instytucja nosząca nazwę kapitana generalnego wojska (*Capitán General del Ejército*). W tym okresie w Hiszpanii nie obowiązywała żadna konstytucja, zaś podstawowymi aktami ustrojowymi państwa były tzw. Prawa fundamentalne (*Leyes Fundamentales*). Na ich mocy powołano w 1939 Najwyższy Sztab Generalny (*Alto Estado Mayor*, AEM), jako „organ odpowiedzialny za koordynację, badania i informację” dla sił zbrojnych Hiszpanii²⁴. Szef AEM był jednocześnie na-

²² Na temat Kapitanów Generalnych Wojska zob.: A. Guaita Martorell, *Capitanes y capitánías generales*, „Revista de Administración Pública” 1986, núm. 111, s. 7–50.

²³ F. Andújar Castillo, *Capitanes...*, s. 49 i n.

²⁴ Art. 4, Ley, de 8 de Agosto de 1939, modificando la organización de la Administración Central del Estado establecida por las de 30 de enero y 29 de diciembre de 1938 (BOE núm. 221, de 09/08/1939).

zywany kapitanem generalnym wojska²⁵, który miał wchodzić w skład Rady Regencyjnej w przypadku wakatów na stanowisku Przewodniczącego Państwa (*Jefe de Estado*)²⁶. Polityczna zmiana ustroju w dobie *Transición* nie wpłynęła znacząco na administrację wojskową. Dopiero w wyniku reformy przeprowadzonej w 2002 r. tradycyjne regiony wojskowe w Hiszpanii zniknęły, zastąpione jednostkami o charakterze taktycznym, nieterytoryalnym. Nie miały już one jednak nic wspólnego z podziałem politycznym państwa, pozostającym od niemal dwóch stuleci w rękach cywilnych.

V.

Pomimo skromnego znaczenia jakie prezentuje tytuł kapitana generalnego we współczesnej Hiszpanii, jego rola historyczna w kształtowaniu się obecnego ustroju państwa jest znacząca. Po zaimplementowaniu absolutyzmu przez Burbonów, kapitanowie generalni, jako urzędnicy wojskowo-cywilni, stali na czele hierarchii aparatu państwowego w strategicznych rejonach państwa. Ich obecność pozwoliła na ugruntowanie ustroju absolutyzmu i była silnym fundamentem o charakterze administracyjnym pod budowę poczucia przynależności narodowej w całej Hiszpanii, a jednocześnie dawała impuls do wykryształizowania się tożsamości regionalnych poszczególnych części Hiszpanii²⁷. Pomimo całkowitej redukcji prerogatyw cywilnych kapitanów generalnych w XIX w., nie zapomniano o roli jaką wniósł ten urząd dla rozbudzenia świadomości samorządowej regionów peryferyjnych, w szczególności na wschodzie i północy państwa oraz na archipelagach wyspiarskich. Stąd też twórcy obecnie obowiązującej Konstytucji zdecydowali się zachować ten istotny dla rozwoju hiszpańskiego ustroju politycznego tytuł jako honorową oznakę poszanowania dla tradycji w tytułaturze najważniejszej osoby w państwie – króla Hiszpanii.

²⁵ Por. L. García Arias, *Las Fuerzas Armadas en la Ley Orgánica del Estado*, „Revista de Estudios Políticos” 1967, núm. 152, s. 153–154.

²⁶ Art. 3, *Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado* (BOE núm. 208, de 27/07/1947).

²⁷ Na temat skomplikowanej kwestii budzenia się i ewolucji nowoczesnych nacjonalizmów i regionalizmów w Hiszpanii patrz przede wszystkim: X.M. Núñez Seixas, *Suspiros de España. El nacionalismo español, 1808–2018*, Barcelona 2018; J.P. Fusi Aizpúrua, *España. La evolución de la identidad nacional*, Madrid 2000.

Literatura

- Andújar Castillo F., *La Corte y los militares en el siglo XVIII*, Valencia 2001.
- Andújar Castillo F., *Capitanes generales y capitanías generales en el siglo XVIII*, „Revista de Historia Moderna. Anales de la Universidad de Alicante” 2004, núm. 22.
- Dankowski M.Z., *Nueva Planta Filipa V – konstytucja absolutyzmu*, Toruń 2023.
- Eiras Roel A., *Sobre los orígenes de la Real Audiencia de Galicia y sobre su función de gobierno en la época de la monarquía absoluta*, „Anuario de Historia del Derecho Español” 1984, vol. 54.
- Escartín Sánchez E., *El desacord del Reial Acord (1716–1755)*, „Pedralbes. Revista d’historia moderna” 1984, núm. 4.
- Fusi Aizpúrua J.P., *España. La evolución de la identidad nacional*, Madrid 2000.
- García Arias L., *Las Fuerzas Armadas en la Ley Orgánica del Estado*, „Revista de Estudios Políticos” 1967, núm. 152.
- Giménez López E., *Militares en Valencia (1707–1808): los instrumentos del poder borbónico entre la Nueva Planta y la crisis del Antiguo Régimen*, Alicante 1990.
- Guaíta Martorell A., *Capitanes y capitanías generales*, „Revista de Administración Pública” 1986, núm. 111.
- Jiménez Estrella A., *Poder, ejército y gobierno en el siglo XVI. La Capitanía General del Reino de Granada y sus agentes*, Granada 2004.
- Jiménez de Sandoval C., *Las instituciones de Seguridad de España y sus dominios de Ultramar*, Madrid 1858.
- Núñez Seixas X.M., *Suspiros de España. El nacionalismo español, 1808–2018*, Barcelona 2018.
- Portugés J.A., *Colección General de las Ordenanzas Militares*, Madrid 1764.
- Torres Gutiérrez A., *A Propósito de la Abdicación del Rey Juan Carlos I*, „Civitas Europa” 2014, núm. 33.